

Rave på högfjället

AV ELISABETH TEGNER

Utanför Oslo centralstation väntar bussen som skall ta oss till dansfestivalen på Norefjäll. De unga ravers är klädda som för svampplockning. På ett svenskt skogsrave hade det vimlat av moderiktiga kängor och färggranna plastjackor — här kan möjligen enstaka skjortor och koftor betecknas som hippieaktiga. Mot uppvisande av förköpt biljett får vi ett rött plastarmband runt handleden, hålslaget och plomberat. Bussens högtalarsystem tycks vara ur funktion, en bergsprängare i mittgången får i stället stå för beatet/rytmen som skall bära oss genom de närmaste tre dygnet.

Efter två timmars färd genom regn och mörker svänger vi in på en gårdsplan full med bilar och bussar. Ett stort tält på baksidan av manbyggnaden, vibrerande av technodunk, öppnar sig inbjudande. Vakter kontrollerar våra armband. Över den dansande mängden därinne sveper stora scannar (rörliga spotlights som ändrar färg och rytm). Musiken är ganska hård, transig techno. Efter en stunds letande upptäcker jag diskjockeyn — han står och spelar inne i en stor pyramid. I andra änden av tältet är en livescen uppriggad.

En rännil av folk drar mig med nedför en källartrappa och ut på ännu ett packat dansgolv. Jag förundras över att den tunga hardcore-technon härifrån knappt hördes uppe i stora tältet och noterar arrangörernas möda — man har klätt hela husfasaden med tjocka

mattor. Hårda strobbar i svart—vitt—rött lyser staccatoaktigt upp de studsande gestalterna. Inte i min smak, så jag följer strömmen vidare och kommer upp i själva festvåningen — en lång fil av rum med en houseklubb i ena änden och ett ambientrum i den andra. Däremellan finns tre olika sällskapsrum, det mittersta med s.k. "smart bar" (försäljning av guaranadrinkar och andra energidrycker) och skiv- och tröjförsäljning. I ambientrummet sitter en DJ på kuddar och frambringar klanger för soluppgångar och skogsgläntor. På madrasser och låga soffor halvligger uttröttade dansfreaks. Deras kängor står ordentligt uppradade i dörröppningen — härinne skall vara lugnt och rent. Sextioalet känns inte långt borta, med psykedeliska "backdrops" (målningar på tyg) på väggarna och bubblande oljeprojektioner.

Jag träffar Tov och får ett ljusgrönt armband som ger mig tillträde till övervåningen som fungerar som backstage. Här umgås DJs, skivbolagsfolk, musiker och "tross" (flick- och pojkvänner, kompisar osv.). Uppbådet av artister är imponerande — trettio DJs och ett tiotal livegrupper, det mesta av vad Norge kan uppstå i house/techno-väg, plus inbjudna gäster från Sverige (tre DJs från Göteborg), USA och Island. Tov är en av de drivande inom raveorganisationen "Sleepless" — ett tjugotal ungdomar i åldern sexton—tjugosex som tidigare ordnat tre stora fester: "Vi var på

jakt efter lokal, det är svårt få tag på lokaler till houseparty, så fick vi höra talas om att Bernt här hade tänkt sej ordna en hippie-festival. Jag ringde upp honom med en gång — och sa att nu får du nittiotalets hippies i stället.”

Ivar som ansvarar för mat-tältet förklarar idén med festivalen: ”Dom som tillhör house—ravekulturen är alla möjliga slags folk, det är fel att sätta folk i fack för då blir du inte längre bara individ, då blir du massa. Det är en stor happy grej där folk möts samtidigt som de kör den individuella grejen. Dom dansar på egen hand, samtidigt gör dom det tillsammans med andra. Den här frihetskänslan... att när du hör musiken känner du dej fri. Du slappnar av... Ah, jag är kanske för tjock, jag har fel byxor på mej, men skit samma, här kan jag vara mej själv. Här finns alla typer av människor, punkare, rockare, sossar, yuppies. Jag tror att fler och fler människor börjar förstå vad det handlar om, men det tar tid. Det ska helst vara en blandning i åldrar också. Varje gång vi haft ett party och det har kommit äldre människor, jag blir så glad alltså, för att det är roligt att dom kommer efter mej. Men dom som kommer före mej, som har varit med om så mycket mer, när dom tycker att det här är bra, det är något särskilt.”

Ett par tjejer, vars favoritmusik egentligen är rap, tycker det här är mycket roligare än att gå på hiphopfester: ”På houseparty släpper du dej lös, hiphop... det är en superkultur egentligen. Problemet med hiphop-jamen är själva attityden — alla de små ska se upp till dom stora killarna, det är inget snack om att utveckla din egen personlighet innanför hiphopen, det som de stora killarna tycker, så ska du också tycka. Här spelar det ingen roll hur du ser ut. Du kan dansa som du vill. Klä dej som du vill. Inom hiphopen klär tjejerna upp sej så förbannat, se på mej vad snygg jag är liksom.”

Hotellet ligger på en fjällsluttning 1 600

meter ö.h., med en stugby ovanför där de flesta är inkvarterade. Först när jag i gryningen skall gå och lägga mig i min sexmannahytte ser jag utsikten — en oändlighet av sjöar, fjäll och skogar.

Hela lördagen kommer det klagomål från folket i bygden. Länsman som själv gärna sett mellan fingrarna och låtit festen fortgå (det är egentligen bara musiken från stora tältet som stört grannskapet) tvingas ingripa. Med stöd av en paragraf om förbud mot störande av helgfriden stängs musiken av söndag morgon i alla lokaler utom ambientrummet.

Tov: ”Festen stoppades på grund av grannarnas klagomål, dom hade hört dunkandet i berget ända ner i samhället... en främmande musik. Det här är landsbygden, inte stan. Jag tror inte det är så mycket att dom blivit störda av musiken utan mer fruktan, för att nu är det väldigt mycket konstiga människor på fjället. Ravekulturen är ju en väldigt ny företeelse och allt som är nytt är farligt. Det hotar systemet.”

Arrangörernas ambition var att ge en positiv rusupplevelse utan droger: ”Att vi lägger så mycket vikt på dekorationer, ljus och sånt — är att folk ska få en naturlig rusupplevelse. Utan att ta kemikaliska rusgifter, det är ett hopp vi har, här är ju fjället och naturen, som ger ramen runt här. Den förståelse jag har av techno är att det är urin-stinkten, det naturliga som är drivkraften, och om man tar festen ut i naturen så förstärks det liksom.”

Alla besökare hade dock inte vågat lita till naturens krafter, utan valt att förstärka sina upplevelser med kemiska medel. Bland annat gjorde polisen några beslag av amfetamin — dock utanför själva festområdet. I mediernas rapportering från festivalen kopplades dessa samman med stängningen av festen och i ortspressen utmålades fjällravet som en orgie i droger. Ivar menar att tidningarna, kanske utan att förstå det, hjäl-

per till att sprida drogerna: "Media har ställt houseravemiljön i strålkastarljuset på ett väldigt negativt sätt. Jag tror att alla ungdomar i den åldern över hela världen är väldigt påverkade av media. Så när dom läser om raveparties, ecstasy och... det ser så hyperflott ut, och så tror dom att man måste ta droger för att gå på party. Men det vi vill är att folk ska gå igång på musiken och naturen och dekoren, inte på ecstasy."

Men han är ändå hoppfull att rörelsen skall utvecklas i rätt riktning, bort från drogerna: "Här finns ju de positiva elementen från alla ungdomskulturer, alltifrån punk till hippie och... alla ideologierna är här likasom, vi får bara hoppas att inte house och techno gör detsamma som hippies, att de droggar bort sig."

Motsatsernas förening

Vad är det som driver sexhundra ungdomar upp på fjället för att dansa i dagarna tre? Med utgångspunkt i ett omfattande forskningsmaterial rörande housekulturen, insamlat sedan 1989, vill jag i denna artikel försöka mig på en tolkning.

Det blandade, mixade är något som på alla plan kännetecknar housekulturen. Närvaron av många olika typer av människor uppfattas ge kraft och tyngd åt rörelsen. Blandningen av olika åldrar skall tillföra erfarenhet och entusiasm. Om åttiotalet kan sägas ha varit en period för gränsöverskridande, tydliggjord i rörelser som postmodernism och cyberpunk, förefaller man i dag gå ett steg längre. Uppgiften är att aktivt integrera/försona de oförenliga dikotomierna, att göra sig medveten om själva åtskillnaden, samtidigt som den överbryggas.

Vilka motsatta positioner är det då man vill förena? I det följande tar jag fasta på fyra sådana dikotomier. Den sista får sedan bilda utgångspunkten för ett närmare resone-

mang kring det som utgör fokus i denna artikel — förhållandet kvinnligt—manligt inom ravekulturen.

1. Kropp och själ

Trots allt vad som skrivs om droger är ravers rädda om sina kroppar. Utvecklingen går mot att ta människans egna krafter i bruk, i högre utsträckning än vad som hittills varit fallet. Påfallande många håller på med meditation, försvarssporter, shamanism osv. Ravers virtuositet handlar om kroppsbefrielse och kroppskontroll. I dansen försätts individen (kropp och själ) i svängning. Kan den vibration/oscillation som äger rum under dansandet vara en väg för individen att lära sig hårbärgera motsatser, uthärda paradoxer, ambivalens? Det handlar om en supersnabb pendling mellan två positioner, en förening av motsatser. Men det är inte fråga om sammansmältning eller harmonisering, snarare det som på kemispråk benämns tvåfassystem, dvs. den blandning bestående av två i varandra icke lösliga komponenter (t.ex. bensin och vatten). Min tes är att dansandet lämnar utrymme för en sådan integreringsprocess, som i synnerhet för unga människor är helt livsnödvändig i deras utveckling från barn till vuxen. Utmaningen i detta projekt ligger i att det djupare sett handlar om två samtidiga, egentligen oförenliga processer — integrering och differentiering.

2. Det forntida/primitiva och det framtida/högteknologiska

I ett programblad från "Sleepless" beskrivs festivalen som en plats "där den gamla stamkulturen möter högteknologin på en säter från förra århundradet". Att flytta det urbana ut i naturen (som här fjället) är inget nytt inom raverörelsen. I Sverige har ett antal skogsrares ägt rum de senaste åren och i England och övriga Europa arrangeras sommartid jättelika utomhusrares, "techno-

I dansen sätts individen (kropp och själ) i svängning. Dansaren kan själv bestämma hur han/hon skall förhålla sig till musiken, han "kan dansa med öppna ögon, ett mer aktivt lyssnande med intellektet, öron, huvudet, eller dansa med slutna ögon, ge sig hän, lyssna med kroppen, dansa inåt". Som regel sker det ett oavbrutet pendlande mellan dessa tillstånd, individuell eller kollektiv dans, men de är sinsemellan oförenliga, det är omöjligt att upprätthålla båda samtidigt. Foto: Denny Calvo.

pagana"-festivaler, "the potential site for a spiritual hedonism, a place where beats, psychedelics, dance and light can reconnect people with the nature, transforming their vision of the world" (engelska tidskriften *Face* 51/92).

Sålunda förläggs ravet gärna ute i naturen, i en skogsglänta eller på en skärgårdsö, men med tillägg av en artificiell dimension (neontrådar som spindelnät i träden, rökmaskiner, färgade strålkastare, stroboskop). Man tar, i tillfällig besittning, den vanliga naturen och lägger till sin egen. Det uråldriga och det nya — i en och samma bild.

Referenserna till Afrika, kulturellt och

musikaliskt, har alltid varit framträdande inom houserörelsen (Tegner 1991). "Tribal" är ett uttryck som ofta används, i kombination med t.ex. tribal techno, eller enbart "tribal" som beskrivning av en viss sorts musik med mycket trumrytmer. I Norefjell hade planerats en "urscen" för trumsessioner i skogen (dock inställd p.g.a. det dåliga vädret). Förhållandet mellan europeisk/västerländsk kultur och afrikansk kommer jag att återvända till längre fram i artikeln.

3. Individ—kollektiv, ensamhet—gemenskap

Dansarna kan förhålla sig till musiken på två sätt: de kan dansa med öppna ögon, ett mer aktivt distanserat lyssnande med intellektet,

öronen, huvudet, eller de kan dansa med slutna ögon, ge sig hän, lyssna med kroppen, dansa "inåt". I regel sker ett oavbrutet pendlande mellan dessa tillstånd, men de är sinsemellan oförenliga, det är omöjligt att upprätthålla båda samtidigt.

I dansen kan jag själv bestämma hur nära en annan människa/andra människor jag vill befinna mig, placeringen på dansgolvet är oerhört känslig. Ravet erbjuder ett "mellanområde" eller en övergångszon för utforskandet av gränsen mellan Själv och Andra, där jag har frihet att pröva mig fram — gå in i riskzonen och hantera farligheten, alternativt dra mig tillbaka för att uppleva trygghet.

På en psykologisk nivå kan ravet ses som en lösning (sätt att hantera ångest i terapeutiska sammanhang) på konflikter mellan omedvetna poler. Dansen är på en gång individuell och kollektiv. Det sker en ständig växling mellan att dansa tillsammans med alla de andra på dansgolvet och att gå in i dansen och försjunka i sig själv. Om känslorna av konformism (gå in i beroende av massan) och individualitet (övergivenhet) utlöses samtidigt kan dansandet vara ett sätt att hantera den konflikten.

4. Kvinnligt—manligt

Jag har i tidigare texter beskrivit hur dansgolvet erbjuder en plats för ett närmande mellan könen och har härvid använt mig av Jean Baker Millers (1987) teori om "det relaterande självet", vilken i korthet går ut på att flickor och pojkar genom sin uppföstran utvecklar olika slags "själv" (jag, personlighet). Vid utvecklingen av pojkens själv ligger hela tyngdpunkten på separation och individuation, medan den kvinnliga självutvecklingen blir ensidigt inriktad mot relaterande, inlevelse och empati. Den möjliga vägen till ett mer jämbördigt möte mellan könen, menar Miller, ligger i det hon kallar "differentiering", dvs. förmågan att

tydligt definiera sig själv i termer av likhet och olikhet från dem som står en närmast, samtidigt som samhörigheten betonas och ofta förstärks. Min tes är att dansen väcker till liv dessa andra sidor som vi har inom oss — aspekter av oss själva som vill komma till uttryck, och får oss att våga spela ut mer av både våra kvinnliga och manliga sidor.

Tidigare har jag framhållit att på dansgolvet utprovar flickan sin kvinnlighet. Men på ett houseparty med dansande sexton—sjuttonåringar ser jag att tjejerna är klädda som killar. De dansar och rör sig som killar. Det går knappast att se vilka som är tjejer och vilka som är killar. Och jag märker att jag måste revidera min uppfattning: i dag handlar det lika mycket om att utprova den egna manligheten.

Regression—progression

Ett av de mest markanta motsatsparen i tonårstidens utveckling mot vuxenhet är regression kontra progression. Det kan uttryckas som att regressionen står i progressionens tjänst. När nya intrapsykiska strukturer skall etableras på grundval av de gamla kan kaotiska tillstånd inträffa när den unge känner sig alldeles sönderproppad. Det blir nödvändigt att regrediera, gå tillbaka och se vad som har hänt, få tag i förnekade delar av personligheten — för att sedan återvända till den aktuella "verkligheten". Jag menar att ravet erbjuder en sådan möjlighet — på samma sätt som att spela musik eller teater, skriva poesi osv. Ravet uttrycker en kollektiv längtan efter tomhet, rensning, ett återvändande till ett förspåkligt stadium.

Men häri ligger också en risk. Suget att "bli kvar" i en tonårsstatus kan ta överhanden. Om påtagliga utvecklingssvårigheter dyker upp kan de regressiva krafterna ta över. Kvarstannandet blir ett sätt att anpassa

sig till en påfrestande livssituation. Överläkare Jan Ramström beskriver i *Tonåringen i välfärdssamhället* (1991) hur engagemanget i en ungdomskultur kan utvecklas på två olika sätt: subkulturen kan ha en stödfunktion under en period när personligheten normalt befinner sig i obalans (och banden till föräldrarna kompliceras av frigörelseprocessen). Eller subkulturen kan få en reträttfunktion: den unge blir kvar i subkulturen och försöker finna en kompensatorisk ersättning för vuxenidentiteten (genom tillhörighet i subgruppen). Om drog- och alkoholmissbruk finns med i bilden kommer det att understödja de regressiva dragen, och i allvarigare fall bidra till att den psykologiska tonårsutvecklingen stannar upp.

Existentiellt vakuum

Ramström, som har lång erfarenhet inom psykiatri och narkomanvård, framhåller en existentiell problematik som en av huvudorsakerna till drogmissbruket bland dagens ungdomar. Vårt samhälles brist på ideologiska budskap och arenor för ideologiska dialoger utsätter de unga för en "värdeförvirring" som kan vara svår att hantera. Engagemang i religiösa eller ideologiska trossystem har en viktig integrerande funktion mellan människor och är en av de starkaste krafter som håller människor samman i grupper — och som skiljer grupper åt. I ett samhälle som inte domineras av få och stabila trossystem måste unga själva leta sig fram till svaren på de existentiella frågorna. Raverörelsen kan ses som ett subkulturellt sådant försök att kompensera för bristerna i ett ideologilöst samhälle. Det finns all anledning att ta frågorna den ställer på allvar och betrakta de självorganiserade festerna inte bara som dionysisk verklighetsflykt, utan som ett sökande — efter kollektiv identitet och hållbara framtidsperspektiv.

Dansa själv tillsammans med många andra

Från och med Travoltavågen i slutet av sjuttio-talet och framför allt med breakdansen har dansen accepterats som en aktivitet som mycket väl låter sig förenas med den manliga identiteten. Under åttiotalet har alltför pojkarna gett sig ut på dansgolven och många är suveränt skickliga. I housedansen har det blivit särskilt tydligt hur tjejer och killar deltar i dansandet på lika villkor och hur också pojkarna ger sig hän i dansen på samma sätt som flickor alltid gjort.

Det kollektiva och samtidigt individuella i housedansen har också förändrat något av det vanliga "raggningsmönstret". Raggandet är ett spel mellan två, vilket ställer det i viss motsättning till det oreglerade housedansandet, där man går upp och dansar när man själv har lust. Dansen är sitt eget mål. Detta gäller dock inte enbart housefester utan får anses vara ett utmärkande drag för vår tids ungdomsdans i gemen. Men jag vågar påstå att friheten att dansa som du själv har lust, utan tanke på hur det där häftiga killgänget tycker att du ser ut, utan tanke på om svetten rinner i pannan, är större på ett rave än på ett vanligt diskotek.

I dag dansar många på raven enligt följande: från att tidigare ha varit uppåtriktad har energin koncentrerats mer runt höfter och bäckenparti. Härifrån utgår olika rytmer till olika delar av kroppen. Fötterna håller en grundrytm, snabb marsch på stället, varvid högerfot och högerhöft samtidigt skjuts fram med kraft, växelvis dito vänster. Som ytterligare moment har tillkommit ett snabbt, ibland glidande, ibland mer studsigt, fotarbete. Armarna "signalerar", ovanför huvudet eller framför kroppen, i en motsatt och friare (dvs. växlande) rytm. Händerna fladdrar som fågelvingar, i ytterligare en annan rytm. Från solarplexus fortplantas knappt märkbara vibrationer ut i armar,

händer och inbegriper även bäckenpartiet. Tre eller fyra rytmer hålls således i gång samtidigt.

I ljuset av vad jag tidigare skrivit om integreringen av motsatser tolkar jag dansarnas rörelser som en strävan efter att genom den egna kroppen lära sig handskas med de motstridiga rytmer (tidsuppfattningar, budskap och krav) som de utsätts för i det senmoderna samhället.

En moderlig kropp

I synnerhet för flickor stämmer språket i vårt patriarkalt styrda samhälle dåligt överens med deras egna inre erfarenheter. Genom dansen kan vi finna nya sätt att kommunicera som ytterst hänger samman med det ordlösa samspelet mellan mor och barn. Ett frigörande av kroppens möjligheter som kanhända leder vidare till ett återerövrande av språket. Flera kvinnor har beskrivit hur de i dansen kan förmedla saker som inte kan uttryckas med det talade språket.

"Om man står stadigt på jorden förankrad i sig själv kan man genom dansen ge ett uttryck som är ett eget språk och slippa omvägen över orden" (Linda Forsman i dansgruppen Korda).

"Dansen gav mej ett språk i den åldern (fjorton år). Det var tack vare dansen jag gick klart skolan och jag fick även det verbala språket genom dansen eftersom jag ville berätta om vad jag gjorde" (Efva Lilja, koreograf).

"House är speciellt för tjejer" hävdar en känd housejockey. I ett TV-program om house (1989) var påfallande många av artisterna kvinnor. Housemusiken liknades i programmet vid "en sorts kvinnopsalmer... Kvinnor kan säga en massa saker i house som dom inte annars vågar." De kvinnliga sångerskorna framträder ofta som prästinnor eller gudinnor. Tjejer har alltid

haft en stark ställning inom raverörelsen (Tegner 1991 a). Per, diskjockey från Norge, ser det som helt självklart att bejaka sin "kvinnliga" sida. Han ser huvud och kropp, kvinnligt och manligt, länge betraktade som varandras motsatser, som komplementära:

"Man har bägge delarna i sej. Men det är bara det att vi hela tiden, vi har övervikt av det ena för att bli kvinna och det andra för att bli man. Jag har en väldig dragning till det kvinnliga. Jag känner mej väldigt trygg och glad när jag... har kontakt med det kvinnliga. [...] Ja i mej — och i andra. För det att... det är också så när man möter någon, från det andra könet så drar de fram det kvinnliga i en själv — och omvänt. För min del är jag man, men är väldigt intresserad av det kvinnliga... mer än på en tilldragningsnivå... ja man förstår sidor inom sej själv."

Utöver denna uppvärdering av det kvinnliga har under nittioalet också kunnat förmärkas en inriktning på den moderliga kvinnan, moderskroppen. Per: "House står definierat som... 'To draw back... into the deepest darkness, to prepare for the light' (litet skratt). Jag läste det där och tänkte WHOW... Det påminner om något som många sagt och som jag har upplevt själv. Du står där omgiven av rök... smog och så har du blinkande ljus och en bastrumma som går dum dum dum. Det är precis som att vara i din mors mage. Som att vara barn inne där, och ligga tryggt, varmt, [...] som att återvända till fosterstadiet för att bli född på nytt."

Ivar, artonårig housedeejay från Stockholm: "House är väldigt kvinnodyrkande. Inte så att det gäller att få henne i säng, utan snarast för att det är en moder. Att det är nånting väldigt läckert. Det gör ingenting om hon är fet, stor och svart liksom, det är bara mer moderligt. En väldigt positiv kvinnosyn, och väldigt... uppskattande faktiskt — för kvinnan. Om hon är ett objekt så är det bara på hennes villkor liksom."

— Vad beror det på, tror du?

”Dels det här diva... [...] housedivor är ett uttryck — för en tjej som sjunger och... Hon... tjejen blir mycket viktigare än dom som gör musiken även om det inte är hon som gör musiken, precis som i vanlig popkultur, men ändå är det det här... inte någon liten tjej som står och sjunger utan en mor mer. Man kan mycket väl tänka sej henne med två barn... ändå står hon där och sjunger liksom. Just det här... housen var nästan den första som... bland dom första subkulturerna som kunde dyrka en jättefet afrikansk kvinna, förstår du vad jag menar, och i mina ögon finns det ingen större modersbild än det, det gör det verkligen inte — det är ju därifrån mänskligheten kommer. Och en... det är ju som dom här jättegamla cro magnon-figurerna... jättestora feta kvinnor, har du sett dom, dom är jätteläckra liksom [...] Venus från... (Ivar kommer inte ihåg) [...] ... uppskattas för vad dom gör och inte för att dom är väldigt snygga och ser ut som dom är lätta och få i säng liksom. Det tror jag nästan är lite banbrytande.”

Housen är inte unik i sin syn på kvinnlighet och manlighet. Synen på förhållandet mellan könen är gemensam för många av dagens ungdomsgrupper. Men det säger något om reflexiviteten hos dagens unga att en sjuttonåring som Ivar själv påpekar det faktum att moderligheten inte bara kan urskiljas inom den kultur han själv närmast tillhör, utan även framträder inom andra stilar som hiphop:

”Men hiphop har också blivit så nu... som Monie Love t.ex. (engelsk sångerska). Hon är helt på sina villkor — helt klart, rätt upp och ner. Lite så med Neneh Cherry också, hon fick barn när hon var sjutton, sexton tror jag och... tyckte allt var jätteballt. Dom tjejerna som kommer nu... dom har barn. Det är inte att dom försöker vara affärskvinnor, dom har barn. Dom be-

jakar den moderliga rollen, men gör det på sina villkor.”

Han anser också att jämfört med housen är tjejerna inom grungerocken ännu tuffare (dock inte moderliga): ”Dom gör vad grabbarna gör och dom är lite skitiga punkare så dom... Dom gör vad dom vill helt enkelt. Är väldigt grabbaktiga liksom. Och inte för att dom måste vara det eller tvingas till det — dom känner för det liksom. Så att jag tror att ju yngre subkulturen är desto mer kvinnopositiv är den. Eller desto mindre kvinnofientlig är den tror jag, och mera på lika villkor. Precis som... det blir ju mindre och mindre kvinnofientligt, det bara tar så lång tid liksom.”

Jag vill tolka ovanstående som ett gränsöverskridande av två åtskillnader, den genom kön och den genom generation. Åttio-talets ungdomskulturer gav utrymme för flickorna på ett nytt sätt (Drotner 1991, Vik Kleven 1992). Samtidigt minskade motsättningen mellan tjejer och killar, genom ett slags positivt accepterande av det motsatta könet, dock inte alltid förståelse. Under nittio-talet tycks ytterligare en gräns vara på väg att forceras, den mellan generationerna; kvinnan som under åttiotalet skulle vara stark, självhävdande och ung tillåts nu också vara mogen och moderlig.

Avslutning

Inte bara norska (i samband med fjällravet) utan också svenska journalister har intagit en ensidigt fördömande hållning till ravefesterna. Man har uppehållit sig vid de mest lösnommersäljande ingredienserna och säl-lan eller aldrig frågat sig vad som egentligen utgör drivkraften bakom detta maratondansande. Vad är orsaken till att denna subkultur, tvärtemot vad många av dess be-lackare förutspått, med oförminskad styrka hållit sig kvar i Sverige sedan 1989, och

nu fortsätter att sprida sig även till mindre orter?

För att först dröja vid kulturens mörka sida har jag angivit några samhällsförhållanden som tänkbara förklaringar till det narkotikamissbruk som förekommer i samband med ravefesterna. Jag vill dock poängtera att det i dag inte förekommer mer droger på raven än på vilket svenskt diskotek som helst, många gånger mindre, vilket även uppgifter från narkotikapolisen styrker. I denna artikel har jag inte gått in på det som jag anser vara den yttersta orsaken till de ungas drogmissbruk: arbetslösheten och därmed sammanhängande upplevelser av att inte vara behövd. De förklaringar jag tagit upp är sådana som kan försvåra identitetsbildningen för dagens unga: vuxenvärldens bristande attraktivitet, dålig tillgång till vuxna som identifikationsobjekt och avsaknad av mötesplatser för ideologiska dialoger.

Min tes är att raverörelsen kan ses som ett subkulturellt försök att kompensera för dessa brister. En "självorganisering" från de ungas sida, och ett paradoxalt uttryck för behovet att *ta kontroll över den egna bristen på kontroll*. En genomgående tankefigur som framkommit vid min analys av denna självorganiserade kultur är strävan efter integrering och överbryggandet av motsatser. Utvecklingspsykologisk forskning har visat att i tonåringens identitetsutveckling spelar just integrationsprocessen en avgörande roll för att individen skall uppleva sig som hel och infogad i meningsfulla sammanhang. Jag har hävdad att själva dansandet lämnar utrymme för en sådan integreringsprocess. Motsatspar som de unga ravers prövar att sammanfoga är kropp—själ, forntid—framtid, det primitiva—det högteknologiska, kvinnligt—manligt, dotter—moder. Av dessa har jag i denna artikel framför allt uppehållit mig vid dikotomin kvinnligt—manligt.

Housekulturens ideologi baserar sig på en uppvärderad kroppslighet. I synen på kvinn-

ligt—manligt är det kroppen (och därigenom kvinnan, av tradition förknippad med det kroppsliga) som uppvärderas. Men inte som självändamål, utan nu som samarbetspartner till själen/tanken. Under nittiotalet har något nytt tillkommit i housekulturen — den kvinnliga kroppen är inte längre entydigt ung, stark och aggressiv (som på åttiotalet), den kan också få vara moderlig.

Här finns skäl att framhålla att det är de unga männen som, i intervjuer, tagit upp den moderliga aspekten. Det är de som liknat housedansandet vid barnet i moderns mage, ett återvändande till fosterstadiet för att bli född på nytt. Jag vill tolka dessa ut-sagor om det moderliga som uttryck för pojkarnas behov av att återuppleva situationer som liknar de preoidipala/förspråkliga. Att de som en helandeprocess behöver tillgången till musiken och kroppen därför att de så tidigt blivit avskurna från det moderliga.

Flickorna inom housekulturen har inte uttalat någon motsvarande längtan efter moderskroppen. En närliggande förklaring är att deras projekt, vid den ålder det här närmast är fråga om, är att frigöra sig från sina mödrar. Jag tror dock att deras tystnad rymmer fler och djupare förklaringsgrunder. I sitt dansande visar de en minst lika stor längtan som pojkarna efter den gränslösa gemenskap, som har sina rötter i den tidiga mor—barn-relationen. Kanske är det så att de unga kvinnorna först i ett senare skede kan, och vågar, närma sig denna mörka kontinent, vilken lämnar näring till både könsidentitet och skaparförmåga.

Litteratur

- Bengtsson, Margot, 1986. "Kvinnlighetens och manlighetens motsägelse — om kvinnlighet och manlighet som personlighetsstrategier." I: *Makt och kön*. Rapport från ett seminarium 17—18 oktober 1985, Jämfo rapport nr 2, november 1985. Stockholm.

- Bjurström, Erling, 1994. *Spelar rocken någon roll? Kulturell reproduktion och ungdomars musiksmak*. Ungdomsrådets utredningar 2, Statens ungdomsråd. Stockholm.
- Drotner, Kirsten, 1991. "Kulturellt kön och modern ungdom." I: Fornäs, Johan; Boethius, Ulf & Cwejman, Sabina (red.): *Kön och identitet i förändring*. FUS-rapport nr 3. Stockholm/Stenhag: Symposion.
- Faludi, Susan, 1991/1992. *Backlash*. Stockholm: Norstedts.
- Fornäs, Johan; Lindberg, Ulf & Sernhede, Ove, 1988. *Under rocken. Musikens roll i tre unga band*. Stockholm/Stenhag: Symposion.
- Miller, Jean Baker, 1987. "Utvecklingen av kvinnors upplevelse av sig själv. I: Crawfoord, Karin; Grebo, Ulla & Stövegård, Helena (red.): *Det kvinnliga perspektivet*. Stockholm: Norstedts.
- Ramström, Jan, 1991. *Tonåringen i välfärdssamhället*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Tegner, Elisabeth, 1991. "Housekulturen. Musik—dans—gemenskap." I: *Uppväxtvillkor* nr 2/91.
- Tegner, Elisabeth, 1991 a. "Dansa min docka." I: Ganetz, Hillevi & Löfgren, Karin (red.): *Om unga kvinnor*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Tegner, Elisabeth, 1991 b. "När housen kom till Göteborg." I: Carle, Jan & Hermansson, Hans-Erik (red.): *Unga i rörelse*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Tegner, Elisabeth, 1993. "Dans i stormens öga." I: Chaib, Mohamed (red.): *Drömmar och strömmar*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Tegner, Elisabeth, 1994. "Cyber rave." I: Fornäs, Johan m.fl. (red.): *Ungdomskultur i Sverige*. FUS-rapport nr 6. Stockholm: Symposion.
- Vik Kleven, Kari, 1993. *Jentekultur som kyskhetsbelte*.

Om kulturelle, samfunnsmessige og psykologiske endringer i unge jenters verden. Oslo: Universitetsforlaget.

Winnicott, D. W., 1971/1981. *Lek och verklighet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Summary

Rave in the Mountains

On the basis of participant observation of a three day rave at a Norwegian mountain hotel, I pose the question: what can compel 600 youths up in a mountain to dance for three days? In the article a few possible explanations are discussed. One is that the selforganized raveculture can be seen as a subcultural attempt to compensate for shortcomings in today's western society — eg. the scarcity of attractive adult examples and the lack of meetingplaces for ideological dialogue. Supported by research in developmental psychology, I interpret the abandoned dancing as a striving for integration, an active bridging of opposites. Pairs of opposites which the young ravers attempt to join are: body—soul, past—future, the primitive—the highly technological, female—male, and daughter—mother. In the article I have mainly dwelled on the dichotomy female—male. I conclude by suggesting that the upgrading of the physical, which is what the houseculture is built on, also contains a deeper dimension of "the feminine" — the female body is no longer exclusively young, strong and aggressive (as in the eighties), but may also be motherly.

Övers. Suzanne Mason